

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Historie základní školy Praha 9 – Dolní Počernice
History of an elementary school Prague 9 – Dolní Počernice
Štěpánka Kratochvílová

Vedoucí práce: PhDr. Ivo Syříšně, Ph.D.

Studijní program: B7507: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

2020

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Historie základní školy Praha 9 – Dolní Počernice potvrzují, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzují, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Místo a datum odevzdání práce

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Ivo Syřištěmu, Ph.D. za odborné vedení práce, za jeho cenné rady a poznámky. Zároveň bych ráda poděkovala všem, kteří mi poskytli rozhovor.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce popisuje vývoj základní školy v Dolních Počernicích. Cílem autorky bylo sepsat historii základní školy od jejího vzniku až do začátku devadesátých let 20. století. Na začátku práce autorka stručně popíše základní informace o škole, v následujících kapitolách už se zabývá vznikem školy na konci 19. století, dále pak první světovou válkou, první republikou, druhou světovou válkou a dějinami druhé poloviny 20. století v Československu. Hlavním zdrojem byly archivní materiály poskytnuté archivem městské části Dolní Počernice a archivem ZŠ Dolní Počernice – například kroniky, různé listiny apod. Dále využila jako své zdroje knihy Františka Vučky o Dolních Počernicích. Zároveň jsou v práci použity vzpomínky některých pamětníků, kteří místní základní školu během 20. století navštěvovali. V závěru autorka shrnula cíle své práce, které považuje za úspěšně splněné.

KLÍČOVÁ SLOVA

Historie, základní škola, Dolní Počernice, kronika, pamětník

ABSTRACT

This bachelor thesis describes the development of an elementary school in Dolní Počernice. The aim of the author of this thesis was to sum up the history of the elementary school from its founding until the early nineties of 20. Century. At the beginning of the thesis describes the author briefly basic information about the school, in the following chapters she deals with the history of the school during world war one, first Czechoslovak republic, world war two and finally the history in the second half of the 20. Century in Czechoslovakia. The main source of her research were the archive of Dolní Počernice and archive of the elementary school – she used for example some chronicles, documents etc. Next, she used František Vučka's books about Dolní Počernice. In the thesis she used memoirs of some contemporary witnesses who went to this school in the 20. Century. At the end, she summed up the aims of her thesis, which considers as successful.

KEY WORDS

History, elementary school, Dolní Počernice, chronicle, contemporary witness

Obsah

Úvod.....	7
1 Historie základní školy v Dolních Počernicích.....	8
1.1 Základní informace o škole	8
1.2 Vznik školy.....	8
2 Základní škola Dolní Počernice během první světové války	10
3 Základní škola Dolní Počernice během první republiky.....	13
4 Základní škola v Dolních Počernicích během druhé světové války	19
4.1 Čtyřicátá léta v Dolních Počernicích očima žáka	25
5 Základní škola v Dolních Počernicích po druhé světové válce	27
5.1 Padesátá léta v Dolních Počernicích – rozdílné politické úhly	31
5.2 Šedesátá léta v Dolních Počernicích očima žákyně.....	32
5.3 Období normalizace na základní škole v Dolních Počernicích	33
5.4 Sametová revoluce očima žákyně.....	36
5.5 Sametová revoluce očima vyučujících	36
Závěr.....	38
Seznam použitých informačních zdrojů	40
Seznam příloh.....	41
Seznam obrázků	41

Úvod

Téma mé bakalářské práce, Historie ZŠ Dolní Počernice jsem si vybrala hned z několika důvodů. Jako první důvod bych uvedla skutečnost, že jsem rodačka z Dolních Počernic a dolnopočernickou školu jsem také jako žákyně na přelomu osmdesátých a devadesátých let navštěvovala. V současné době působím na škole jako učitelka. Jeden z předmětů, který zde vyučuji, je také dějepis, takže mám k historii celkově blízký vztah.

Zároveň jsem právě toto téma chtěla zpracovat z toho důvodu, že ještě uceleně nikým zpracováno nebylo a já chtěla různá základní a zajímavá fakta o zdejší škole sepsat do jednoho souboru. Z toho tedy vyplývá, že cílem mé bakalářské práce je sepsat ucelený text o historii základní školy v Dolních Počernicích. Více dopodrobna se budu věnovat především vzniku školy, jejímu prvotnímu umístění, dále také dějinám školy v první polovině dvacátého století. Na konci práce se samozřejmě budou nacházet také kapitoly o historii školy po druhé světové válce – padesátá a šedesátá léta a období normalizace. Práce se bude tedy zabývat dějinami dolnopočernické školy přibližně do začátku devadesátých let dvacátého století.

Při zpracování využiji více zdrojů. Nahlédnu do knih od Františka Vučky „*Dolní Počernice*“ a „*Dolní Počernice: Z dějin naší obce*“. V těchto knihách jsou ale spíše jen úryvky, které pojednávají o škole, proto mi z historického hlediska poslouží více jiné zdroje. Autor knih je však povoláním architekt, v knihách popisuje vznik školy právě z pohledu architekta (načrtnutí půdorysů, popisy tříd, budov...), což dělá tyto knihy velmi obohacujícími. Dalšími zdroji jsou archiv MČ Dolní Počernice, do kterého mi pan starosta ochotně dovolil nahlédnout (nedostane se tam jen tak každý, kdy se mu zachce), a zároveň archiv samotné základní školy, v němž jsem mohla volně bádát díky vedení školy. V archivech prostuduji kroniku MČ Dolní Počernice, ve které jsou obecné zmínky o škole, samozřejmě také kroniky ZŠ, které jsou celkem čtyři, a byly psány již od založení ZŠ. Dále mi v archivech poslouží jako skvělý zdroj různé primární prameny, jako například dopisy, smlouvy, či zápisy ze setkání školní rady. Jako zpestření práce použiji také rozhovory s několika pamětníky, s nimiž jsem měla možnost mluvit. Pohlédneme tedy na historii školy očima pamětníků, kteří místní školu navštěvovali ve čtyřicátých, padesátých, šedesátých a osmdesátých letech. Na závěr vložíím i vzpomínky některých kantorů působících ve škole na přelomu osmdesátých a devadesátých let.

1 Historie základní školy v Dolních Počernicích

1.1 Základní informace o škole

Základní škola v Dolních Počernicích se v současné době nachází v blízkosti dolnopočernického kostela a místní fary. Navštěvuje ji 330 žáků a vyučuje se ve dvou budovách – historická budova prvního stupně a budova druhého stupně, která byla postavena v osmdesátých letech minulého století, a měla být pouze dočasná. V tuto chvíli se také jedná o výstavbě nové školy, ale já se na několika dalších stránkách budu zabývat její historií.

1.2 Vznik školy

Ještě před třicetiletou válkou se v Počernicích nacházela tzv. farní škola, kde byl vyučován především katechismus, ale také psaní a počítání. Válka ale způsobila úpadek ve všech oblastech a škola tak zaniká. V závěru vlády Marie Terezie byla naše obec přiškolená k triviální škole v Kyjích. Počernice musely na kyjskou školu finančně přispívat, kyjský rychtář vybíral za každého školáka poplatky atd.

Již od roku 1861 se jednalo o vzniku školy v Dolních Počernicích. Bylo podáno několik žádostí o zřízení školy a fary, avšak ty byly po dlouhou dobu zamítány. Vznik nové školy a tím pádem ulehčení situace pro místní děti školou povinné, které musely chodit několik kilometrů do Kyjí, což v zimních měsících nebylo nijak příjemné, podporovala i baronka Elisabeth Dercsenyi, která v Dolních Počernicích měla své sídlo. Žádostem bylo vyhověno až v roce 1885, přičinil se o to také místní starosta Vojtěch Dercsenyi, který po smrti své matky pokračoval ve snahách zajistit dětem vzdělání. Samotné vyučování začalo o rok později. Škola zatím nebyla samostatná, ale byla vedena jako pobočka kyjské školy.

Škola byla prozatím jednotřídní a nacházela se v hostinci Barborka, stojící v dnešní Českobrodské ulici. Jelikož už kdysi to byla hlavní cesta z Vídně do Prahy, tak se zde zastavila například Marie Terezie nebo císař František Josef. Prvním učitelem se zde stal pan František Zahradník. Samozřejmě zde také působil duchovní, který vyučoval náboženství, a také obec platila 40 zlatých učitelce na vyučování ručních prací. V prvním roce jejího provozu navštěvuje školu celkem 124 žáků. Kromě třídy se zde také nacházel byt pro učitele a místnost s kuchyňkou. Vybavení a lavice do třídy zhotovil místní tesařský mistr Antonín Bednář, který byl zároveň úřadujícím radním v obci. Lavice tehdejších přepisů měly mít dva metry a měly být natřené žlutou a zelenou barvou. Pro děti se později postavil také samostatný vchod do budovy.

V osmdesátých letech 19. století začíná místní obyvatelstvo žádat o to, aby se v Počernicích vystavěla dvoutřídní škola, na což by také byly potřeba mnohem větší prostory, a také o to, aby škola byla nezávislá na té kyjské a fungovala samostatně. Odůvodňovali to především tím, že zde bylo mnoho dětí školou povinných a byl očekáván narůst v dalších letech, a samozřejmě vzdáleností – cesta do Kyjí byla 3,5 kilometru dlouhá, dle rodičů také nebezpečná atd.

V roce 1891 byla zřízena, zatím ještě na Barborce, dvoutřídní škola, čímž se zvýšila kapacita školy. Učitelství se tedy rozrostlo o paní učitelku Krčkovou, a i pro ni bylo třeba zajistit bydlení. Již o dva roky později, roku 1893, začíná zastupitelstvo jednat o výstavbě úplně nové budovy, která by měla sloužit jako škola. Tento plán je brzo realizován a již následující školní rok se učí v nové budově školy (současná budova prvního stupně), která stojí vedle nedávno vystavěné farní budovy. Pozemek pro výstavbu poskytl starosta baron Dercsenyi. Při založení školy byla sepsána tzv. zakládací listina, na jejímž konci bylo napsáno: „*Kéž milosrdný Bůh dá, aby tento základní kámen školy stal se též základním kamenem vzdělanosti a blahobytu drahé naší mládeže, jež v této škole vychována býti má.*“¹ Uvnitř nové školy se nacházely dvě třídy (před první světovou válkou přibyla ještě jedna), knihovna, byt řídicího učitele, Aloise Brabce, byt pro dalšího učitele, dva oddělené záchody a sklep. V roce 1895 školu navštěvovalo 124 žáků, v následujícím roce sem chodilo už 145 dětí. Výuka náboženství byla zajišťována sousedící farou a místním farářem Bedřichem Maškem. Ženské ruční práce vyučovala Anna Augustová.

Škola byla velmi podporována především místní radou a také panem starostou. Díky jejich podpoře měli učitelé mnoho nových pomůcek k výuce. Baron Dercsenyi věnoval škole sbírku vycpaných ptáků i se skříní. Chudé děti dostávaly díky štědrosti místních veškeré pomůcky zdarma. Po roce 1900 byla budova školy zvýšena o jedno patro.

Žáci jezdili také často na výlety. Samozřejmě nechyběly výlety po hlavním městě (Dolní Počernice v době, ve které se nacházíme, nebyly součástí hlavního města Prahy), ale také do vzdálenějších míst. Prvním větším výletem byl 20. června 1904 výlet na památný hrad „Karlův Týn“, jak píše kronikář zmínku o tomto výletu. Zúčastnilo se ho tehdy 71 žáků, dva učitelé, jedna učitelka a deset dospělých občanů. Nebyly vynechány ani děti z chudých rodin. Ostatní spoluobčané vybrali totiž peníze, díky nimž se i děti z méně majetných rodin mohly vydat na výlety. Poslední společný výlet před první světovou válkou se konal v roce 1908, jehož cílem byl památný Levý Hradec.

---

¹ KAŠIČKA, František. *Dolní Počernice: Z dějin naší obce*. 1. Praha, 2013, s. 161. ISBN 978-80-260-5106-0.

2 Základní škola Dolní Počernice během první světové války

V roce 1914 byl v Sarajevu zavražděn následovník rakouského trůnu František Ferdinand d'Este, což byla záminka k vypuknutí první světové války. I přesto, že už od července byl v Evropě válečný stav, začal školní rok 1914/1915 jako obvykle (v tuto chvíli si totiž zatím většina lidí myslela, že za chvíli bude konec. To ještě nevěděli, jak moc vážný konflikt se z toho vyvine...). Proběhla také oslava narozenin císaře Františka Josefa I. včetně mše, kde proběhla peněžní sbírka. Z vybraných peněz byla nakoupena vlna, z níž dívky ve škole pletly věci pro vojáky na frontě.

Co ale ovlivnilo školu byl odchod počernických mužů do války. Mezi nimi byl totiž i místní učitel Bohumil Soukup. Naštěstí se ale našla náhrada, Václav Lízner, který se nabídl jako zastupující učitel. Výuka mohla tedy pokračovat ve všech třídách a nový pan učitel zde vyučoval zadarmo. Bohužel se později objevila pro pana učitele nová placená nabídka ze školy ve Chvalech, kterou přijal, a ve zdejší škole zůstaly opět pouze dvě třídy.

Dne 7. prosince 1914 se konala mše na oslavu dobytí Bělehradu, které se účastnili i žáci místní školy. Během celého školního roku se konaly modlitby za mír. Ve škole se v tomto období také nepůjčovaly knihy, protože se lidé báli šíření nemocí, takže to nakonec bylo úplně zakázáno. Dne 10. května 1915 se opět obměnil učitelský sbor. Změna proběhla z důvodu nástupu pana učitele Jana Pavláška do vojenské služby. Na jeho pozici ho nahradila Marie Kalendovská a výuka tak mohla probíhat dál. Na konci školního roku, v červnu roku 1915, se konala oslava na postup a vítězství naší armády. Řídící učitel mluvil o „*všeobecné účasti a obětavosti všech rakouských národa a obyvatelstva a všech tříd...*“².

V roce 1915 bylo velké sucho. Ve škole byly děti často poučovány o tom, jak šetřit s jídlem apod. Bohužel mnoho Počernických vojáků, kteří museli narukovat, ve válce padlo a zanechali tak po sobě vdovy a sirotky. Počerničtí byli však k těmto lidem velmi štedří, vybrali necelých 39 korun a učitelé se každý měsíc zřekli 1% svého platu, které pak pozůstalým věnovali.

V dalším školním roce byl zastupujícím učitelem Antonín Hauf. Hned v říjnu se vrátil ze své vojenské služby pan učitel Bohuslav Soukup, takže se opět mohlo začít vyučovat ve třech třídách. Avšak v lednu onemocněl pan učitel Hauf, takže třídy opět musely spojit do dvou. Školní rok byl slavnostně zakončen 15. července 1916. Oslavy se ukončily zpěvem rakouské hymny.

---

² *Kronika školní. 1891-1920. Dolní Počernice, s. 132.*

Dne 21. listopadu 1916 přišla do celé země zpráva o smrti císaře Františka Josefa I. Kronikář píše o velikém smutku, že jsme přišli o císaře. „*Nezměrný bol zřítí bylo z každé tváře, zavládlo všude hrobové ticho, lidé v hloučcích polohlasně vzpomínali toho, jehož duch dlel již v nadhvězdě říši blaha.*“³ Ve chvíli, kdy se tato zpráva dostala do dolnopočernické školy, okamžitě se přerušilo vyučování. Během následujících dnů probíhaly bohoslužby za zesnulého císaře. Zároveň se oslavoval nový panovník Karel I., ve kterém mnoho obyvatel vidělo naději k brzkému ukončení války.

Během několika dalších měsíců probíhaly další válečné půjčky. Obyvatelé byli nabádáni k činnostem, které by podpořily vojáky. Žáci místní školy tedy pletli, háčkovali, probíhala vojenská příprava mládeže apod.

V zimě na přelomu let 1916 a 1917 byl velký nedostatek uhlí, školy se často úplně uzavíraly nebo se zkracovalo vyučování. V počernické škole byla omezena výuka pouze na dvě třídy. Velmi malé zásoby vedly k tomu, že místní děti často naskakovaly na projíždějící vlaky a shazovaly z nich uhlí, které pak braly domů.

V prosinci roku 1916 se stala věc, která mnoho našich občanů určitě mrzela. Finanční i materiální zásoby Rakouska-Uherska se neustále tenčily, a proto stát přistupoval k radikálním řešením. V případě Dolních Počernic to bylo roztavení zvonu z místního kostela, který byl na svém místě již od roku 1734 a na kterém byl reliéf svatého Václava. Zvon byl odvezen, byly z něj zhotoveny sádrové odlitky a následně byl roztaven, aby se z něj mohlo udělat dělo. Náhrada za zvon byly 4 koruny na jeden kilogram. Jelikož vážil 147 kilogramů, „vydělala“ si obec celých 588 korun.

V květnu roku 1917 proběhla tzv. stromková slavnost. Mezi chorobincem (dnešní sídlo agentury Median, stojí po pravé straně směrem od budovy školy) a školou byly vysazeny dva kaštany. Jeden byl nazván jako „památník hrdinů“ a druhý jako „strom Jejich Veličenstev Karla a Zity“. Lidé se u nich shromáždili, učitel Bohumil Soukup vzdal čest hrdinům a děti zarecitovaly své loajální projevy a básně.

Zima na přelomu let 1917 a 1918 byla mnohem horší než ty předešlé. Zásoby pomalu docházely úplně, uhlí bylo tak málo, že vyučování bylo na tři měsíce přerušeno. Žáci tedy během školního roku 1917/1918 ve škole moc času nestrávili – důvodem bylo výše zmíněné zrušení výuky a nedostatek potravin a také pracovních sil, proto děti často pomáhaly rodičům na poli.

---

³ *Kronika školní. 1891-1920. Dolní Počernice, s. 148.*

Následující školní rok 1918/1919 začal opět jako obvykle. I přesto, že země i její obyvatelstvo byli zdrceni několikaletými válečnými boji, začaly přicházet i pozitivní zprávy, které předvídaly brzký konec války, a také naději ve člověka jménem Tomáš Garrigue Masaryk.

Dne 28. října 1918 se v Dolních Počernicích hodně slavilo. Všude byly vyvěšeny vlajky v barvách trikolory, lidé byli pozitivně naladěni a téhož dne večer se jim zprávy potvrdily – byl vyhlášen samostatný československý stát.

Vznik nového státu musel být vysvětlen i místním žákům. Učitelé se s nimi setkali a pověděli jim trochu jiné informace o historickém vývoji – že jsme žili ve třísetletém utrpení, žili jsme celou dobu vlastně v nesvobodě a teď konečně přiházejí lepší časy. To vše zásluhou Tomáše Garrigue Masaryka, který byl o dva týdny později zvolen aklamací prvním prezidentem Československé republiky, díky americkému prezidentovi Woodrow Wilsonovi, a především díky zásluhám československých legionářů. Historie se tedy na českých školách, včetně té počernické, začala vyprávět z jiného úhlu pohledu.

Dne 8. listopadu 1918 se konala rekonstrukce bitvy na Bílé Hoře, během které byli žáci opět poučeni o historickém vývoji našich zemí. Na památku zřízení samostatného československého státu byly v Počernicích vysazeny tři lípy – svobody, Masaryka a Wilsona. O měsíc později také proběhla schůze karlínského okresu, na které přislíbili učitelé věrnost republice.

Na začátku školního roku 1918/1919 se do naší země také dostala španělská chřipka, která zasáhla i Dolní Počernice, a především hodně ovlivnila školu. Nemocí totiž onemocnělo až 90% žáků.

V první světové válce padlo celkem 29 počernických občanů. Na jejich počest jim byl během první republiky vystavěn památník, který v stojí před dnešním obecním úřadem. Na památníku je nápis: památce vojáků Dolních Počernic padlých v l. 1914 – 1918 a také: „*Nebyla marnou vaše oběť bratři. Jí vděčně vzpomíná svobodný Čech*“. Dále jsou zde uvedena jména 29 padlých.

3 Základní škola Dolní Počernice během první republiky

Život ve vsi se po skončení první světové války změnil a samozřejmě ovlivnil i školu a její výuku. Místo narozenin Františka Josefa I. se slavily narozeniny prezidenta Masaryka, také se každoročně slavilo vyhlášení samostatného českého státu nebo dokonce upálení mistra Jana Husa – v den výročí se za obcí zapálila velká hranice. Prezident Masaryk často jezdil na zámek do Koloděj a jeho cesta vedla přes Dolní Počernice. Pro místní obyvatele to byl mimořádný zážitek. Všichni stáli podél hlavní silnice a prezidenta vítali. Dokonce ochutnal koláče od místní pekařky a prý mu velmi chutnaly. Během oslav Masarykových narozenin se často neučilo a oslavovalo se, prezident se ale později vyjádřil s přáním, aby se výuka nepřerušovala. Proto si žáci naší školy v roce 1922 zazpívali československou hymnu a učitelé jim připomněli, proč je Masaryk tak významný. Mimo jiné se slavily také narozeniny spisovatelů Aloise Jiráska a Karla Havlíčka Borovského.

V roce 1920 nastávají opět personální změny ve škole. Řídící učitel Alois Brabec onemocněl nervovou chorobou, několik měsíců marodil, ale nakonec se v květnu 1920 vrátil do práce. Bohužel se jeho choroba vracela, proto požádal o přeložení do výslužby. Po 28 letech působení na počernické škole tedy odešel a opět se vyučovalo pouze ve dvou třídách. Co také ovlivnilo naši školu, bylo posílání českých učitelů na Slovensko a na Podkarpatskou Rus, jelikož vzdělanost tam byla mnohem nižší než v českých zemích. Počernický učitel Václav Lízner byl od školního roku 1921/1922 poslán do Slovenského Brezna. Zastupujícím učitelem byl místo něj jmenován Václav Jirka. Místo učitele Jana Režného, který si vzal studijní dovolenou, byl dosazen Jan Matouš. Ženské ruční práce vyučuje paní učitelka Marie Hrobcová a náboženství místní farář Vendelín Engler.

V roce 1922 byl na Slovensko také poslán pan učitel Matouš, proto se začalo opět učit ve dvou třídách. Po několika měsících se ale opět vrátil a vše se vrátilo do normálu. Stačil se vrátit tak akorát na návštěvu školního inspektora Františka Lohra, který přišel v červnu 1922. Pan inspektor shledal, že je všechno v pořádku.

Následující školní rok začal jako vždy. V prvních měsících se nedělo nic zvláštního, nebo o tom aspoň nemáme žádné doložené zprávy. V prosinci roku 1922 proběhla sbírka na děti nezaměstnaných rodičů. Vybralo se celkem 260 korun, které byly rozděleny mezi šest dětí. Celkem 40 korun z fondu ještě zbylo, tato částka byla poslána okresní péči o mládež v Karlíně.

Dne 7. února 1923 se vzpomínalo na zemřelého básníka Adolfa Heyduka. Dětem bylo přiblíženo jeho dílo, především pak vlastenecké prvky v jeho básních. Zároveň byli žáci povzbuzeni k dalšímu čtení jeho díla.

O nedlouho později, 21. února, proběhl pohřeb ministra financí Aloise Rašína, který zemřel na následky lednového atentátu. Podle nařízení se nemělo ten den učit ve školách. Počerničtí žáci se tedy shromáždili v jedné třídě, učitelé připomněli dětem Rašínovy zásluhy a poté se četly básně. Na budově školy visel černý prapor.

Dne 7. března proběhla také veselejší událost a to oslava 73. narozenin prezidenta Masaryka. Během první vyučovací hodiny se žáci shromáždili v jedné ze tříd a pan učitel Antonín Váňa měl proslov. Poté se zpívaly Masarykovy oblíbené písně (například „Teče voda teče“), přednášely se básně apod. Škola byla tentokrát ozdobena státní vlajkou.

V červnu téhož roku poctila dolnopočernickou školu návštěva učitelů ze Slovenska. Ve škole zanechali také vzkaz, který se nám dodnes dochoval a níže bude citován. Účelem návštěvy bylo podívat se do zařízení českých škol a inspirovat se pedagogickým přístupem českých učitelů. Doprovázel je inspektor ze zemské školní rady, Alois Černý, a okresní školní inspektor pan František Lohr. Děti celou výpravu přivítaly a následně jim učitelé řekli něco o historii slovenského národa a o dřívějším utlačování Slováků Maďary. Zároveň učitelé nabádali žáky k tomu, aby si dopisovali se slovenskými dětmi.

„Na pamiatku z prvého zájazdu slovenských učiteľov a učiteliek do českých škol vo dňoch od 11-16 června 1923. Slovenský učiteľ chce ruku v ruke pracovať s českým učiteľom v prospech národného školství smerujúciho jedine v nerozlučiteľnosti čslov. národu a jedine v prospech k utvoreniu a zvelazeniu našej Č.S.R. Dolní Počernice, dňa 16. Júna 1923.“⁴

Slovenská výprava i s inspektory odjela okolo třetí hodiny odpolední směrem do Prahy, kde měli další povinnosti. V ten den se ještě v Počernicích konala zpěvní beseda žactva v hostinci u Václava Rathouského. Žáci zazpívali několik písní a ze vstupného se získalo celkem 250 korun.

Školní rok 1922/1923 byl zakončen výstavou žákovských prací a Husovou slavností. Děti byly také poučeny o tom, jak by se měly během letního volna chovat. O prázdninách proběhly úpravy na budově školy, opravily se římsy, byla obarvena okna a byly obíleny všechny třídy.

---

⁴ II kronika obecné školy v Dolních Počernicích. S. 15.

Ve školním roce 1923/1924 nastaly menší změny ve vyučování. Byly zavedeny nové předměty, a to občanská nauka a výchova, která se vyučovala ve všech třídách po dvou hodinách, a také přibýly ruční práce. Ruční práce ženské se začaly vyučovat již od druhého školního roku a dívky v osmém školním roku se je místo čtyř hodin týdně učily 6 hodin. Další velká změna byla ve výuce náboženství. Místní farář Vendelín Engler byl přemístěn do farnosti ve Chvalech. Na jeho místo byl dosazen pan farář František Kladiva, který do té doby působil v Lobkovicích.

V únoru 1924 navštívil školu opět školní inspektor, tentokrát Vojta Beneš. Škola se mu velmi líbila, především nové upořádání školy. Zajímavostí je, že pan Beneš dříve učil na dolnopočernické škole a můžeme ho také znát jako bratra druhého československého prezidenta Edvarda Beneše.

Dne 7. června téhož roku se do Počernic dostala zpráva o úmrtí bývalého řídicího učitele Aloise Brabce, který zemřel ve věku 62 let. Byl převezen na hřbitov v Dolních Počernicích. Jeho pohřbu se zúčastnilo žactvo místní školy a počerničtí sokolové. Zároveň přijeli učitelé z nedalekých okrsků a také se zde zastavil Vendelín Engler, který zde byl v době Brabcova působení farářem.

Školní rok 1925/1926 začal tím, že se děti sešly ve škole a byly rozděleny tentokrát jen do dvou tříd místo tří. Bylo to nařízeno z karlínského okresu z důvodu nižšího počtu žáků (na konci předchozího školního roku navštěvovalo místní školu „jen“ 108 počernických dětí). Na začátku tohoto školního roku sem docházelo už jen 87 dětí, přičemž bylo v obci celkem 126 dětí školou povinných – 39 z nich ale docházelo do jiných škol.

O prázdninách roku 1925 byla provedena elektroinstalace ve školní budově, téhož roku se totiž zaváděla elektřina do celé obce. V každé třídě byly tři žárovky. Do bytu řídicího učitele se také nainstalovala elektřina, ale pan učitel si to musel zaplatit ze svých vlastních nákladů.

V zimě roku 1929 byly kruté mrazy až -41 stupňů. Zamrzaly studně, nejezdily vlaky... To nakonec vedlo k tomu, že nebyl dostatek uhlí a když už bylo, stačilo to na uvaření jídla. Děti tedy musely zůstat celý den v posteli pod peřinami. Školy ani nebylo možné vytopit, takže se vyučování na nějakou dobu přerušilo.

V dubnu roku 1931 nastává změna ve vedení škole. Řídicího učitele Antonína Váňu, který byl poslán na zdravotní dovolenou, vystřídal na jeho místě zastupující řídicí učitel František Krpal. Ten ale ve své funkci nevydržel příliš dlouho, jelikož ho na začátku následujícího školního roku nahradil řídicí učitel Josef Roubíček. František Krpal zde zůstal pouze již jako učitel. Antonín

Váňa později požádal o trvalý odpočinek, školní rada mu vyhověla a po jedenácti letech působení v počernické škole odešel.

Ve školním roce 1931/1932 se v počernické škole rozšiřuje epidemie spalniček, později se zde vyskytl i záškrť. Celá třetí třída byla v podstatě na celý poslední měsíc školního roku uzavřena. Žákyně z této třídy, Zdeňka Válková, záškrťu nakonec i podlehla. Byla popisována jako jedna z nejhodnějších a nejnadanějších žákyň.⁵

V tomto roce vznikla další pobočka tříd. Takže celkem měla počernická škola pět tříd, z nichž dvě byly pobočky při první třídě a další byla pobočka při třídě druhé. Tělovýchovná jednota Sokol také začala v biografickými představeními pro mládež. Pouštěli filmy o životě zvířat, cestopisné filmy a pohádky. Každý žák platil za jeden film příspěvek 1 korunu.

Z popudu řídicího učitele se celkem 97 žáků přidalo k dorostu Československého červeného kříže. Ten měl pak na starost úpravu okolí školy, péči o čistotu a zdraví. Jejich prostřednictvím byly šířeny také kartáčky na zuby, pasty na zuby, mýdla apod. Zároveň také pracovali na školních zahradách a také vyhledávali potřebné rodiny a podnikali na ně sbírky, aby jim ulehčili složitou finanční situaci.

Vzhledem k tomu, že počet dětí školou povinných v Dolních Počernicích neustále narůstal a čtyři učebny už provozu školy nepostačovaly, usnesla se místní školní rada na přístavbě školní budovy. V druhé polovině srpna roku 1932 se začalo se stavbou a již v listopadu téhož roku se začalo s vyučováním v nových učebnách. Stavba stála přibližně 140 000 korun. Celkem 40 000 korun vybrali mezi sebou dolnopočerničtí občané, aby se výstavba školy urychlila.

Od začátku školního roku 1932/1933 se kvůli nárůstu počtu dětí začíná učit již v šesti třídách. Tím pádem se rozrostl i učitelský sbor. V tomto roce zde působili: Josef Roubíček (řídící učitel), Jarmila Bradáčová, František Krpal, Karel Kubát, Marie Roudnická, Lidmila Randová a Zdeňka Adamírová. Jelikož v březnu roku 1933 zemřel místní farář, který vyučoval náboženství, nastoupila na jeho místo paní Hříbalová. Ta vyučovala římsko-katolické náboženství.

V tomto období byla na území Československá hospodářská krize, což se podepsalo i na školních dětech v Dolních Počernicích. Celkem 107 dětem se musely půjčit učebnice, 45 dětem

---

⁵ II kronika obecné školy v Dolních Počernicích, s. 90.

se rozdávaly polévky, které byly zaplacený z rozpočtu Rodičovského sdružení, třiceti dětem se rozdalo teplé oblečení a obuv.

V roce 1938, poslední rok před druhou světovou válkou, byla v květnu uspořádána sbírka mezi dětmi ve prospěch fondu na obranu státu. Vybralo se celkem 500 korun. Stalo se tak kvůli událostem na hranicích a neustále zvětšujícímu se nebezpečí v podobě Německa a obsazení československého státu. Tento školní rok byl ukončen již 22. června 1938 z důvodu konání se všesokolského sletu.

Školní rok 1938/1939 byl již značně ovlivněn Hitlerovým Německem. Poprvé od roku 1918 se nekonala „oslava Svobody“ 28. října. Na výročí úmrtí prezidenta Masaryka se ještě vzpomnělo, ale další svátky, které připomínaly svobodu a demokracii, vždy „odpadly“.

V témže roce se pomalu a jistě přistupovalo k realizaci měšťanské školy v Dolních Počernicích. Byly již načrtnuty plány, za které bylo také zapláceno, avšak k realizaci nakonec nedošlo.

Dne 1. února 1939, na základě vládního nařízení č.378/1938sb., byly propuštěny dvě učitelky, Marie Roudnická a Jarmila Bradáčová, z místní školy. Toto nařízení nám říká, že „*Provdané ženy nemohou býti platně ustanoveny ve státní ani v jiné veřejné službě.*“⁶ Z dochovaných pramenů je poznat, že řídící učitel s tímto nařízením rozhodně nesouhlasil a paní učitelky popisoval jako vzorné pracovnice a skvělé učitelky.⁷ Marie Roudnická se v roce 1943 do Dolních Počernic vrátila zpět. V roce 1945 byly obě dvě učitelky podle dekretu prezidenta republiky reaktivovány a zařazeny zpět do správných platových tabulek.

Vláda vydávala další a další nařízení. Pár z nich zmíním na několika dalších řádkách. Jedním z prvních a pro školy pravděpodobně velmi zdrcujících nařízení bylo sundání portrétů Tomáše Garrigue Masaryka a Edvarda Beneše. Do této doby slavila počernická škola s radostí narozeniny obou prezidentů a založení československého státu, nyní se ale muselo se vším úplně přestat a dle slov řídícího učitele z toho byli velmi smutní. Místo toho teď museli oslavovat narozeniny Adolfa Hitlera, jemuž musela být vyjadřována úcta, měla se oslavovat Velkoněmecká říše a její úspěchy apod. V souvislosti s nově nastoleným režimem se i zde začaly prosazovat Norimberské zákony, takže všichni učitelé museli doložit svůj nežidovský

---

⁶ Vládní nařízení ze dne 21. prosince 1938 o úpravě některých personálních poměrů ve veřejné správě. [online]. In: . [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/7437/1/2/vladni-narizeni-c-379-1938-sb-o-uprave-nekterych-personalnich-pomeru-ve-verejne-sprave/vladni-narizeni-c-379-1938-sb-o-uprave-nekterych-personalnich-pomeru-ve-verejne-sprave>

⁷ II kronika obecné školy v Dolních Počernicích. S. 204.

původ. Také byla nařízena revize knihoven, všechny nežádoucí knihy musely být zlikvidovány – mezi nimi knihy s tendencí protináboženskou a protinárodní a také knihy nesnášející se s duchem žádoucí branné výchovy mládeže. V každé učebně měl být zavěšen kříž s ukřižovaným Kristem a samozřejmě portréty Adolfa Hitlera a tehdejšího prezidenta Protektorátu Čechy a Morava, Emila Háchy. V neposlední řadě museli všichni učitelé bydlet v místě svého působení.

4 Základní škola v Dolních Počernicích během druhé světové války

Školní rok 1939/1940 začal v pátek 1. září 1939. V tento den také začala nejhorší a nejtěžší válka, kterou svět do té doby poznal, říká se jí světová válka v pořadí už druhá. V počernické škole se učilo v celkem devíti třídách, avšak škola měla k dispozici pouze šest učeben. Muselo se tedy zavést střídavé vyučování. Změny nastaly nejen v pedagogickém sboru, ale také ve výuce náboženství – již se nesmělo vyučovat židovské náboženství. O této skutečnosti není v kronikách ani jiných pramenech nic napsáno – tento školní rok se o židovském náboženství prostě nemluví.

Od 1. listopadu 1939 byla při obecné škole zřízena i škola mateřská – náklady na stavbu částečně hradil Protektorát a částečně obec. Do mateřské školy docházelo v prvním roce jejího provozu 24 počernických dětí. Nacházela se v místech bývalé školní kuchyně, která byla přestěhována do prostor tělovýchovné jednoty Sokol. Ve školce učila paní učitelka Růžena Sovová.

Ve dnech od 14. září do 16. října 1939 byla škola uzavřena kvůli rozšíření dětské obrny. Od 1. února 1940 do 4. března téhož roku byla místní škola také uzavřena, jelikož byl nedostatek uhlí. Pro nedostatek uhlí byla škola uzavřena na pár dní i v lednu.

V tomto školním roce byla vydána další nařízení ovlivňující chod škol. V první řadě to byl zákaz vyvěšování obrazů, které by připomínaly Edvarda a Hanu Benešovi. Také byl omezen počet žáků – neárijců. Zároveň se nesměli jakýmkoliv způsobem připomínat legionáři či první republika. Také byla nařízena další revize knihoven a také revize učebnic, ze kterých se mělo odstranit vše nežádoucí. Ty nejvíce závadné učebnice se měly okamžitě zničit. Bylo zakázáno shromažďování žactva na ulicích. Přesně bylo upraveno nařízení používání slova „český“. Samozřejmě byla nařízena povinná úcta k symbolům hitlerovského Německa.

Dne 15. března 1940 proběhla oslava prvního výročí založení Protektorátu Čechy a Morava. Po celé škole byly vyvěšeny vlajky Protektorátu a nacistického Německa. Řídící učitel pronesl do rozhlasu, jak je to významný den. Nedochovaly se další prameny o oslavě, takže buď se již více neoslavovalo nebo se záznamy nezapsaly. Oproti oslavám narozenin prezidenta Masaryka to byl znatelný rozdíl. Minimálně v popisech oslav v kronikách. V dubnu podobným způsobem proběhla vzpomínka na narozeniny Adolfa Hitlera.

V dubnu byla v místní škole sbírka mezi žáky na Německý červený kříž, při níž se vybralo 63,10 korun. Ráda bych poznamenala velký rozdíl mezi částkami pro Německý červený kříž a pro Fond na obranu státu z roku 1938, kdy se mezi žáky vybralo 500 korun.

Ve školním roce 1940/1941 nastala velká změna ve vedení školy. Řídící učitel Josef Roubíček odešel po devíti letech působení na dolnopočernické škole na trvalý odpočinek. Okresní školní výbor mu při jeho odchodu udělil pochvalné uznání. Jeho následovníkem se stal Bohuslav Lidmila, který zde v tento školní rok působil jako zastupující řídící učitel. Od 8. října působil jako předseda Jednoty učitelstva národních škol.

V září 1940, na základě vládního nařízení, byly rozpuštěny všechny organizace Českého červeného kříže, včetně místního dorostu. Dle vlády již nebyla činnost Červeného kříže vyžadována, jelikož byla rozpuštěna česká armáda.

V prosinci téhož roku musely být zapečetěny staré školní kroniky a založeny úplně nové. Proto kronika obecní školy v Dolních Počernicích končí ve školním roce 1939/1940. Zároveň se na školách začali objevovat inspektoři, kteří kontrolovali výuku v německém jazyce, a to především v dějepise a zeměpise. Učitelé se proto přihlásili na kurz německého jazyka, který probíhal v nedalekých Kyjích. Kurz si museli zaplatit sami účastníci, nedostali náhradu ani za cestovné a stravné. Vyučovalo se každou středu odpoledne tři hodiny.

Podle jednoho z výnosů z února roku 1941 musel správce školy vždy hlásit provinění žactva nebo učitelů proti tehdejším státoprávním poměrům. Dále se mělo hlásit to, kdyby ve škole došlo k „nepřípustným poměrům“. Na dolnopočernické škole se však nedochovaly žádné záznamy o těchto „proviněních“.

V březnu a dubnu téhož roku proběhly v dolnopočernické škole dvě velké oslavy, a to výročí založení Protektorátu Čechy a Morava a padesáté druhé narozeniny Adolfa Hitlera, popisy těchto událostí musely být již trochu více oslavnější a radostnější než v předchozích letech.

Zdejší učitelský sbor udělal sbírku na Německý červený kříž. Úředně jim bylo nařízeno, aby pravidelně posílali 1% ze svého platu. Zároveň se vybralo 104 korun, které byly ihned poslány do Německa.

V květnu roku 1942 provedli Jan Kubiš a Josef Gabčík útok na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Jakmile se zpráva o tomto „hanebném činu“ dostala do dolnopočernické školy, svolal ředitel poradu učitelského sboru, kde tento útok odsoudil, a ostatní kolegové s ním museli souhlasit. Po Heydrichově smrti se musela vystavit jeho

fotografie s černou stužkou přes rámeček, která byla umístěna nad plošinou schodiště. O nedlouho později přišel do školy apel na učitelstvo a na žactvo, kde byl popsán „hrůzný čin“, proč to bylo špatně a co to znamenalo pro český národ. Nejprve byli poučeni učitelé, kteří museli následně informovat také žáky. Oba tyto apely jsou umístěny ve školním archivu. Aby toho nebylo k atentátu na Heydricha málo, navštívil v polovině června školu inspektor, který ještě žákům kladl na srdce, o jak dobrého člověka naše země přišla a o následcích, které to mělo mít.

V souvislosti s výše zmíněnou událostí bych ráda popsala „zapojení se“ Dolních Počernic do plánování útoku na Heydricha. Kubiš s Gabčíkem přistáli v Nehvizdech, nedaleko Horních Počernic. Zde jim pomáhala rodina Khodlových. Syn Václav měl snoubenku Františku „Fanyнку“ Urbanovou, která pocházela z Dolních Počernic⁸. Khodlovi například pomohli skrýt padáky nebo také sehnat lano, jímž měli v plánu zbrzdit Heydrichovo auto. Plán ale nakonec nevyšel a Kubiš s Gabčíkem se rozhodli pro jiný styl útoku. Lano ale muselo tak jako tak někam zmizet. To dostala za úkol právě Fanynka, která údajně hodila lano do některé z dolnopočernických studen. Později ale nebylo nalezeno. Václav byl později zastřelen v Mauthausenu, jméno své snoubenku při těžkých výsleších neprozradil, a tak byla ušetřena. Bohužel Fanynka zemřela pár měsíců po svém snoubenci.

V červenci roku 1942 bylo vydáno nařízení a pracovních povinnostech pro učitele během letních prázdnin. Ti měli nárok na dovolenou celkem 21 dní, takže do konce července mohli tohoto volna ještě využít. V srpnu ale museli každý den minimálně čtyři hodiny pracovat. Mohli pracovat například na nějakých usedlostech nebo u okresních školních výborů, popřípadě měli vypomáhat na obecním úřadu. Zároveň se museli místní učitele ve dnech 17.-27. srpna 1942 zúčastnit školení o tom, jak se má ve škole vyučovat dějepis. Z dolnopočernické školy se zúčastnili Vlasta Karpíšková a Heřman Kopáček.

Školní rok 1941/1942 byl ukončen až 10. července. Stalo se tak z důvodu velkého prodloužení zimních prázdnin zapříčeno nedostatkem uhlí.

Následující školní rok začal klasicky 2. září. Na školy v Protektorátu byl dán apel, aby se řídily veškerými nařízeními protektorátní vlády, aby potlačovaly všechny protistátní názory a

---

⁸ Moje teta Fanynka. Dolnopočernický zpravodaj [online]. Dolní Počernice, 2011, 2011(7-8-9), 20 [cit. 2019-07-23]. Dostupné z: <https://praha-dolnipocernice.cz/sites/default/files/zpravodaj/dpz7892011web.pdf>

myšlenky apod. Znovu proběhlo školení o správné výuce dějepisu. Učitelé také museli i nadále navštěvovat kurzy německého jazyka, náklady na něj vynaložené si stále hradili ze svých platů.

V srpnu roku 1942 bylo protektorátní vládou také zakázáno, aby děti, které mají židovský původ, chodily do školy. Před druhou světovou válkou byly v dolnopočernické škole vedeny dvě děti s židovským náboženstvím. Od roku 1939 však Židé nebyli v přehledech a statistikách zapisováni, takže si nemůžeme udělat přesnou představu o tom, kolik dětí s židovským původem ještě na začátku války počernickou školu navštěvovalo.

V září roku 1943 byl vydán výnos školního výboru, ve kterém bylo napsáno, že děti s učiteli musí jít povinně hledat po Dolních Počernicích mandelinku bramborovou. Hledání tohoto malého broučka však dopadlo neúspěšně.

Dne 28. září téhož roku museli všichni učitelé vykonat zkoušku z německého jazyka před komisí v Praze. Všichni členové pedagogického sboru byli úspěšní. Učitelé náboženství ji konali o den později. Zároveň od 1. října museli pokračovat v dalším kurzu německého jazyka. Tentokrát byl ale vyučován v Dolních Počernicích místním učitelem Heřmanem Kopáčkem. Tento kurz byl ale 31. ledna následujícího roku zrušen a místní pedagogové museli tedy dojíždět do nedalekých Chval. Tam kurz skončil na konci května. Všichni členové učitelského sboru museli v červnu roku 1943 zúčastnit dalšího kurzu, tentokrát ale kurzu českého jazyka.

V tomto školním roce probíhalo několik sběrů různých materiálů, které byly následně dále zužitkovány. Jednalo se například o papír, dále o pecky (těch místní děti nasbíraly 15 kilogramů) a v neposlední řadě také sběr léčivých bylin, které byly předány místní lékárně. Za jakým účelem sbíraly děti pecky, se mi nepodařilo vypátrat. Ukazoval se velký nedostatek materiálu ve všech oblastech a děti tak musely sbírat dokonce i kovy a železo.

V lednu roku 1943 byla dle nařízení přeložena učitelka mateřské školy do Komořan. Nenašla se však žádná náhrada a počernická školka tak byla do konce školního roku zcela uzavřena. Výnos byl ale asi o dva týdny později změněn a paní učitelka byla nakonec přeložena do nedalekých Chval.

Povolávání obyvatel Protektorátu Čechy a Morava na práci do Říše se nevyhnulo ani dolnopočernické škole. Dne 15. března 1943 byl na práci do Norimberku povolán učitelský praktikant Karel Kurda, který o necelý měsíc později, 8. dubna, musel do služby v Německu nastoupit. Dalším učitelem, který byl v roce 1944 využit na práci, byl pan učitel Vladimír Šebík. Byl totálně nasazen jako kočí ve dvoře v nedalekých Kyjích. Vyučoval ve druhé třídě a jelikož

za něj nebyla sehnána náhrada, druhá třída byla rozdělena – lepší žáci byli přeřazeni do třetí třídy a horší žáci do první.

Dne 24. listopadu se celý učitelský sbor zúčastnil přednášky „Základy nového evropského řádu“. Vedl ji vedoucí osvětové služby, který poukázal na vady demokracie, účinky dědičnosti a vyložil přednosti německého národního socialismu, jenž je ke všem společenským třídám spravedlivý. Učitelé se také v lednu roku 1944 zúčastnili kurzu protiletecké obrany ve Chvalech.

Od 1. ledna 1944 se stala novou učitelkou mateřské školy Marie Šrámková-Krátká, takže škola byla skoro po roční pauze opět uvedena do provozu.

V dubnu roku 1945 začalo pravidelné bombardování spojeneckými vojsky. Zaměřovali se především na železnici, která se nachází v blízkosti školy. Děti často do školy nešly vůbec nebo odcházely chvíli po začátku vyučování. Nálety probíhaly ale často a byly dětem velice nebezpečné, proto byla 23. dubna přerušena výuka úplně. Děti si měly chodit každé pondělí a čtvrtek do školy pro úkoly. Tato situace trvala až do 5. května téhož roku. Od 12. dubna do 30. dubna 1945 bylo ve škole ubytováno německé vojsko. Další německá jednotka sídlila na statku, který dříve vlastnila místní židovská rodina (jejíž členové zemřeli v koncentračních táborech), v současné době je zde městský úřad. Po vsi bylo rozmístěno několik stožárů, kterými se zachytávaly signály z letadel, tím mohli odhalit nepřátelský nálet na Prahu.

Dne 5. května začalo pražské povstání a bojovalo se dokonce také v Dolních Počernicích. Bylo přerušeno elektrické vedení v celé obci, takže místní nemohli poslouchat rozhlasové zprávy. Počerničtí občané ale slyšeli z dále výstřely a výbuchy a věděli, že konec války se blíží. Proto na protest přestali chodit do práce a vzbouřili se proti vojákům, kteří zde sídlili. Místní měli nejprve převahu, ale později projížděl Počernicemi vlak, v němž jelo mnoho ozbrojených německých vojáků, kteří svým krajanům v nesnázích pomohli. Německá posádka si tedy chtěla prostřílet cestu ven z Počernic, mířili na Chvaly, cestou okolo školy a několik místních zastřelili. Vojáci také mířili do oken školy, když se v nich někdo objevil. Ranění byli po ošetření v záložně, kde sloužila jako ošetřovatelka také zdejší učitelka Růžena Trčková, převezení do českobrodské nemocnice.

V Dolních Počernicích se také začaly stavět barikády. Byly zde celkem tři – na Českobrodské ulici (tj. hlavním tahu z východu do Prahy) mezi dříve zmíněným hostincem Barborka a protější domem. Menší barikáda byla i na dvoře hostince, aby cesta byla opravdu neprůchozí. Na dnešním obratišti autobusů (zastávka Dolní Počernice) bylo rozestavěno několik

zemědělských vozů, aby byl průchod ještě obtížnější. Další barikáda byla na cestě směrem na Chvaly (tzn. Kousek od místa, kde stojí škola) a jedním z jejích okrajů byl samotný zámek. A poslední byla na cestě směrem do Štěrbohol.

Dne 7. května přijela do Počernic směrem z Českého Brodu jedna z německých skupin, která se snažila dostat do amerického zajetí, jelikož počítali s tím, že s nimi bude lépe zacházeno než v sovětském zajetí. Počerničtí chtěli bojovat, ale jejich chabé vybavení a německé výhrůžky vyvraždění veškerého obyvatelstva je donutili k ústupu a nechali německou jednotku projít dál směrem do Prahy. Z toho období máme doloženo 7 úmrtí počernických občanů. Následující den Počernicemi projížděly další německé jednotky, které se snažily dostat do amerického zajetí. Žádné velké boje už ten den neprobíhaly. V noci odešli z Počernic poslední Němci.

Ráno 9. května do vsi vjížděly první jednotky Rudé armády. Rudá armáda byla místními radostně vítána, všichni věděli, že nejhorší válečný konflikt konečně, po skoro šesti letech dlouhého trvání, skončil. Někteří sovětsí vojáci se ve vsi ubytovali, přespávali u místních a také ve škole. O tom se nám dochoval záznam ve školní kronice: *„Mnoho ruských vojáků se ubytovalo ve vsi s nákladními a obrněnými auty. Naplnili jimi také školní dvůr, mužstvo se ubytovalo ve třídách, poddůstojníci a důstojníci v bytě řídícího učitele, kde spali v kuchyni, a i v pokojích. Bylo jich až 18 a spali tam po tři noci od 9. do 12. května. Ze tříd se Rudá armáda odstěhovala dne 14. května 1945. Ve dnech 15. a 16. května se ubytovali ve třídách příslušníci dělostřeleckého pluku, který patřil k československé východní brigádě. Chovali se slušně a ukázněně a všichni občané jim prokazovali, stejně jako ruským vojákům, ochotně služby a projevovali jim lásku a vděčnost. Ve dnech 17., 18. a 19. května čistili zdejší školu zajištění Němci a kolaborantští Češi, pod dozorem revolučních gardistů. Obnova vyučování začala až 22. května 1945.“⁹*

Vyučování bylo opět zahájeno dne 22. května 1945. Učitelé a děti se sešli ve třídě, která byla vyzdobená obrazy Beneše a Stalina, československou vlajkou a velkým množstvím květin. Bohuslav Lidmila mluvil o významu osvobození, vzpomínal na utrpení národa, na SSSR, Británii a USA a na to, jak nám pomohli. Především ale také na naše vojáky, kteří během druhé světové války působili v zahraničí a snažili se republiku zachránit. Děti přednesly básně, zazpívaly písně, a nakonec zazněla také československá hymna. O šest dní později, 28. května, se ve škole slavnostně také oslavily 61. narozeniny prezidenta Beneše. O něm promluvila paní učitelka Růžena Trčková. Nakonec zazněla opět hymna. Učitelé Karel Kurda a Vladimír Šebík,

---

⁹ Školní kronika. Dolní Počernice. 1940

kteří byli během války povoláni k práci pro Německo, se v červnu téhož roku vrátili na své původní pozice v počernické škole.

Dne 14. července se v počernickém hostinci Svornost konala školní besídka. Zde učitelé vylíčili nesnáze posledních let, poprosili rodiče, aby přispěli na škody, které se v té době staly, a nakonec děti předvedly svá vystoupení. Celkový výtěžek z besídky byl 7000 korun.

Řídící učitel Bohuslav Lidmila po válce do školní kroniky zapsal, že není pochyb o tom, že nás Němci chtěli povraždit atd. Také velmi chválil všechny učitele, že se všemu dobře postavili, a i přes těžké časy se snažili dětem vštípit, co je to národní vlastenectví. Lidmila chválil i většinu rodičů a žáků, že školu i nadále podporovali, zastali se vyučujících v těžkých chvílích apod. Bohužel také zmiňuje, že se objevili i tací rodiče, kteří souhlasili s režimem, hlásili se k německému národu a často také udávali místní učitele. Někdo udal i Lidmilu za to, že je proti Říši a dětem vštěpuje špatné myšlenky apod., proto ho okamžitě začalo sledovat gestapo. Všechno ale prý zvládl díky těm dobrým lidem, kteří se snažili ochránit jeho i celou školu. Někteří z udavačů byli po válce vyšetřováni.

Během psaní bakalářské práce se mi naskytla několikrát možnost mluvit s počernickými pamětníky, kteří v různých obdobích během 20. století dolnopočernickou základní školu navštěvovali. V následujících kapitolách se proto občas objeví jejich vzpomínky a zážitky. Ráda bych teď proto navázala na druhou světovou válku a napsala zde vzpomínky pamětníka, který začal svou povinnou školní docházku ve školním roce 1940/1941.

4.1 Čtyřicátá léta v Dolních Počernicích očima žáka

Tohoto pamětníka, narozeného v roce 1934, jsem se zeptala na jeho školní dny během války, jestli si pamatuje, že byla často přerušovaná výuka, a především na to, jestli si pamatuje na osudy židovských dětí, které školu také navštěvovaly.

„Z důvodu bombardování jsme nechodili do školy, takže když bylo bombardování v noci, ráno jsme nikam nešli. Když se situace uklidnila, pokračovalo se ve výuce, kroužky v tuhle dobu neprobíhaly vůbec. V zimě jsme taky moc nechodili do školy, protože nebylo uhlí a zůstávali jsme s rodiči doma.

Pamatuji si, jak jsme na konci války skoro nechodili do školy. Často nad námi létaly letouny a bombardovali okolí. Proti nim zase létali Němci.

Ve škole bylo i pár židovských dětí, ty byly dobrosrdečné a nám ostatním pomáhaly. Jednalo se o děti například obchodníků. Občas se přerušila výuka z důvodu zatčení obyvatel německými vojáky.“

5 Základní škola v Dolních Počernicích po druhé světové válce

Po druhé světové válce probíhalo všude mnoho změn, včetně dolnopočernické školy. Prvními viditelnými změnami byla určitě změna výzdoby ve třídách. Tento školní rok už na stěnách visely obrazy prezidenta Edvarda Beneše a sovětského vůdce Stalina. Změna byla i ve vedení školy, řídící učitel Bohuslav Lidmila byl odvolán a poslán na pozici inspektora v okrese Roudnice nad Labem, před jeho odchodem byla však chválen za jeho práci během okupace. Paní učitelka Trčková byla poslána do školy v Letňanech, kde se stala řídící učitelkou. Řídící učitelkou na dolnopočernické škole se stala nejstarší členka pedagogického sboru Marie Roudnická – Slámová. V tomto školním roce se vyučovalo v pěti třídách. V prosinci roku 1945 byla objevena vada řeči a sluchu u celkem 17 žáků. Ti pak byli posláni na vyšetření do nemocnice v Praze.

Dne 16. prosince 1945 se v sále družstevního hotelu Svornost konala žákovská vánoční besídka. Děti přednesly básně, zazpívaly písně, koledy apod. Všem dětem bylo rozdáno cukroví, vánočky... Vybíralo se zde i vstupné a celkový výtěžek byl 7000 korun. Peníze se využily na zakoupení promítacího přístroje pro úzký film pro místní školu. Jelikož byl nedostatek uhlí, děti už se po besídce do školy nevrátily, protože škola musela až do 7. ledna následujícího roku zůstat uzavřená.

Učitelstvo bylo vybídnuto, aby v době vánočních prázdnin utvořilo dobrovolné pracovní brigády. Na žádost místního národního výboru provedli učitelé v obci sbírku knih pro pohraničí. Sbírka dopadla velmi dobře a knihy byly nakonec poslány na místo určení.

Po válce byla opět obnovena školní rada, která poslední dva roky kvůli německé okupaci nezasedala. Rada slíbila, že se pokusí o opravu celé školní budovy, jež během války velmi utrpěla. Na škole byl znovu zřízen dorost Československého červeného kříže, všechny děti se staly jeho členy. V poměrně krátké době byl do školy zaveden vodovod a splachovací zařízení na záchodech, do všech tříd se dal rozhlas. Současně se po celé škole začala instalovat dvojitá okna. Dne 9. února 1946 byl pro nedostatek uhlí na školách zaveden pouze pětidenní pracovní týden. O necelý měsíc později, 4. března, byl však zrušen a vše se navrátilo do starých kolejí.

Ve školním roce 1945/1946 se ve druhé třídě objevily dva případy úmrtí žáků. Ještě před začátkem školního roku zemřela na následky tuberkulózy žákyně B. Frýdová. A 9. února tragicky zemřel na následky sražení autem žák Jan Havlica.

Další změna, která v tomto školním roce nastala, byla ta, že se začaly oslavovat svátky sovětského svazu. V únoru se oslavovalo založení Rudé armády. Připomněly se její úspěchy a také vítězství nad fašismem. Na konci války se v Počernicích stala nehoda, kdy sovětský voják, který pravděpodobně usnul únavou na tanku, spadl po jeho kola a na místě zemřel. Byl v naší obci pohřben, děti tedy šly k jeho hrobu a položily na něj kytice. Z toho se stala tradice a každý rok 9. května chodili místní žáci stát k hrobu padlého. Jednoho žáka to ovlivnilo natolik, že začal studovat život onoho padlého vojína, po kterém byla dokonce pojmenována ulice v Dolních Počernicích, a nakonec zjistil, že se vlastně nejmenoval Bakurin, jak je všude uváděno, ale úplně jinak.

Změny probíhaly i ve výuce, začal se vyučovat ruský jazyk, který museli učit jednotliví třídní učitelé, a dále také politické vědy. Učitelé museli povinně začít chodit na kurzy ruského jazyka. Ty se konaly v Kyjích a v Čakovicích.

Dne 1. dubna 1946 nastoupil Josef Honejsek na pozici řídicího ředitele. S ním přišla do zdejší školy i jeho manželka Božena Honejsková-Smrčková, která začala učit domácí nauky.

Od roku 1946 se na počernické škole za podpory Dolních Počernic začal konat Týden dětské radosti. Přirovnat to můžeme k dnešní oslavám dne dětí. Financován byl díky rodičovskému sdružení a obci. Na slavnosti účinkoval hudební odbor Sokola, lidové divadlo, Junák, loutkové divadlo Sokola. Vystupovalo zde žactvo a dorost ze Sokola a žáci z místní školy zpívali písně. Dětem se zdarma propůjčily různé atrakce a také bylo zajištěno občerstvení. Zároveň se pořádaly vycházky na koupaliště či do nedalekých závodních stájí na Xaverově.

Dne 15. ledna 1947 dle výnosu okresního školního výboru Praha-venkov-sever byla jmenována dosavadní učitelka zdejší mateřské školy Miroslava Šrůtová-Vankeová správkyní školky, čímž se osamostatnila od obecné školy.

Školní rok 1947/1948 se dá považovat za zajímavý především z celonárodního hlediska, kdy v únoru roku 1948 převzala moc na základě výsledků voleb Komunistická strana Československa. Pojdme se ale podívat na to, jak se vyvíjela malá vesnická škola. Dolnopočernická obecná škola neměla velice dlouho k dispozici žádné prostory pro cvičení. V roce 1947 nastala ale změna, kdy místní tělovýchovná organizace Sokol nabídla škole své venkovní cvičiště i tělocvičnu s veškerým náradím k užívání. Sídlo Sokola bylo (a v dnešní době stále je) naproti obecné škole. Tím se rozhodně usnadnila výuka tělesné výchovy, především tedy v zimních měsících, kdy se venku nemohlo cvičit.

V témže roce zemřel tragickou smrtí dolnopočernický předseda místního národního výboru Jan Bílek, zasloužilý komunista působící v komunistickém odboji během druhé světové války, po kterém se v obci následně pojmenovala ulice. Žáci místní školy se zúčastnili jeho pohřbu a rakev mu položili velké kytice.

V říjnu 1947 se oslavoval den 28. října (tyto oslavy se obnovily ihned po válce), při nichž se jako vždy přednášely básně, zpívaly písně apod. Slavení následně pokračovalo i v přílehlé Sokolovně, kde probíhaly občanské oslavy a promluvil zde řídící učitel Josef Honejsek.

V pátek 7. listopadu se opět slavilo. Tentokrát probíhaly velké oslavy třicátého výročí Velké říjnové revoluce, kde zazněla sovětská i československá hymna a přednášely se tentokrát ruské básně.

Jako obvykle se konal 5. prosince také mikulášský večer pro děti a stejně jako předchozí rok proběhla vánoční besídka, kde děti vystupovaly a vybralo se celkové vstupné 4 825 korun.

Nyní se dostáváme už k únoru roku 1948. Cituji zde úryvek ze školní kroniky: „*Vítězství pracujících lidu, lidově-demokratických řádů a vlády Klementa Gottwalda bylo na zdejší škole osvětleno dětem třídními učiteli ve čtvrtek dne 26. února. Na školní budově byly vyvěšeny prapory ve státních barvách.*“¹⁰ Pouze takto krátký záznam byl o tomto přelomovém dni v kronice zapsán. A ani ne o dva týdny později se v místní škole slavily narozeniny prezidenta Osloboditele Tomáše Garrigue Masaryka, zde se ale z velké části mluvilo také o Rudé armádě a jejich úspěších.

Následující školní rok 1948/1949 byl nejprve odsunut na 15. září z důvodu velkého šíření nemoci dětské obrny, nakonec se ale začalo ještě později a to 1. října. Den před zahájením však ještě probíhala školní slavnost, na které se připomněly mnichovské události. Od toho školního už se ale nevzpomínalo na narozeniny Masaryka či Beneše, ale 23. listopadu žáci oslavili narozeniny tehdejšího prezidenta Klementa Gottwalda. Také se připomínaly narozeniny J. V. Stalina nebo také 12. výročí Stalinské ústavy či výročí česko-sovětské smlouvy.

V prosinci roku 1953 byla poprvé uspořádána ve Svornosti nadílka Děda Mráze. Ochetnické sdružení sehrálo pro děti pohádku „Růžový kvítek“ podle Boženy Němcové. Následně děti, které navštěvovaly pěvecký sbor, zazpívaly písničky o Dědu Mrázovi. Všem dětem byly rozdány dárky, a to 230 sáčků s cukrovinkami a ovocem.

---

¹⁰ Školní kronika. Dolní Počernice. 1940

Dne 30. dubna 1954 nastala změna ve vedení školy. Na pozici do té doby zastávanou Josefem Honejskem nastoupil pan Zdeněk Jonáš. Honejsek zůstal na dolnopočernické škole nadále učitelem. Škola byla pětitřídní, ale při čtyřech třídách byly pobočky. Z nedostatku učeben bylo pro druhou, třetí a čtvrtou třídu zavedeno střídavé vyučování.

Ve školním roce 1954/1955 se žáci školy poctivě připravovali na první celostátní spartakiádu. Zároveň se 15. května 95 žáků zúčastnilo okresní spartakiády v nedalekých Horních Počernicích. Místní spartakiáda se konala 5. června. Žákům byla za odměnu dána vydatná svačina a nejlepší žáci byli odměněni knižními cenami. Na celostátní spartakiádě vystoupilo celkem 54 žáků dolnopočernické školy ve cvičení s krychlemi.

Od začátku školního roku 1956/1957 působila na škole jako ředitelka Božena Honejsková, manželka bývalého ředitele. V tomto školním roce se také řešila další přístavba školy, kdy se měl upravit bývalý byt řídícího učitele na učebny a zřízení jedné učebny v mateřské škole. V důsledku získání čtyř nových učeben bylo možné v následujícím školním roce otevřít osmitřídní školu. Ta byla prozatím vedena jako expozitura osmileté střední školy v Kyjích u Prahy. Změnilo se také vedení školy, ředitele se od 1. ledna 1958 stal opět Zdeněk Jonáš. Škola měla sedm tříd se čtyřmi pobočkami. Osmá třída zatím nebyla otevřena z toho důvodu, že ještě nebyla vybavena dostatečným počtem učebních pomůcek. Žáci dokončili školní docházku ve škole v Kyjích. Školní jídelna se zde nenacházela, děti chodily do jídelny v bývalém hotelu Jadran, který se nachází nedaleko od školy.

V průběhu padesátých a šedesátých let se rapidně zvýšil počet školou povinných dětí. Kupříkladu ve školním roce navštěvovalo dolnopočernickou školu celkem 386 dětí. V porovnání se současnou dobou to bylo o 56 dětí více než dnes a učilo se pouze v jedné budově. Současná budova druhého stupně byla postavena až v osmdesátých letech.

V roce 1961 došlo ke zřízení družiny mládeže při škole. Ta byla umístěna v budově mateřské školy a nebyla nijak zařízena materiálně, proto se musel vypůjčit nábytek z Dětského domova a tím se mohl vyřešit problém zaměstnaných matek v mimoškolní době. V družině pracovaly paní Jonášová a paní Jermanová.

V tom samém roce byla postavena budova, ve které se nacházely dílny. Na stavbě se podíleli i samotní učitelé místní školy. Dílny byly postupně dovybavovány. Za dílnami byly zároveň zřízeny školy pozemky, kde se se děti učily zahrádkaření apod. Učily se zde všechny třídy. Ve školním roce 1961/1962 se přistavěly ke škole dvě učebny, ředitelna, sborovna, kabiny a klozety.

V červnu roku 1963 vznikl při ČSM školní časopis „Ježek“, jehož redaktorem byl žák Sládek. S ním bylo v redakci pět žáků 9. třídy. Byla vydána celkem čtyři čísla obsahující vlastní práce žáků, především tedy žáka Dědka.

V roce 1965 proběhla další spartakiáda, na níž nacvičovali i dolnopočerničtí učitelé a žáci. V rámci okrskové spartakiády, která proběhla 30. května v Dolních Počernicích, byl uspořádán slavnostní průvod k domu, kde žil J. F. Chaloupecký, zakladatel a organizátor 1. dělnické spartakiády na Maninách. Na tomto domě pak byla odhalena pamětní deska.

Co se týče života ve škole celkově, dle doložených materiálů můžeme konstatovat, že se škola prezentovala ukázkově. Žáci i učitelé se pravidelně účastnili prvomájových průvodů, pořád oslavovali narozeniny sovětských vůdců a připomínali si další významné události týkající se Sovětského svazu, popř. česko-sovětských vztahů apod. Co se týče například významnějších celonárodních událostí, tak se o nich v kronice příliš nepsalo. Roku 1948 jsem již zmiňovala výše, co se týče srpnových událostí z roku 1968, ty nebyly nikde oficiálně příliš zmiňovány. Dětem se něco zajisté řeklo, jelikož vojska Varšavské armády projížděla Dolními Počernicemi, což místní často popisují jako zradu a zklamání. Jedna pamětnice také řekla: *„Měli to jako rozkaz a vlastně ani nevěděli, co se tady děje. Někteří z těch starších důstojníků, co tu byli i v roce 1945 a byli vítáni jako hrdinové, tohle prostě psychicky nevydrželi.“* Ve školní kronice však není zmíněno vůbec nic.

5.1 Padesátá léta v Dolních Počernicích – rozdílné politické úhly

Padesátá léta byla celkově v celém Československu velice těžká, na konci let čtyřicátých začaly politické procesy, které v některých případech končily i trestem smrti. Celá tahle situace zasáhla i děti. Měla jsem možnost mluvit se dvěma pamětníky, kteří své školní dny prožívali velice odlišně. Přepisy jejich vzpomínek sem vkládat nebudu. Ale jednalo se o děti z rodin, kde rodiče byli jiného postavení. Jeden z pamětníků mi pověděl o svém otci, který byl legionář. Bohužel po komunistickém převratu v roce 1948 si pro něj přišli příslušníci StB a domů už se nikdy nevrátil. Byl později nalezen mrtvý u Vltavy a vše mělo vypadat jako sebevražda. Druhý pamětník mi naopak řekl, že padesátá léta byla snad nejkrásnější období jeho života, což samozřejmě nemůžeme brát nijak špatně, jelikož děti většinou vnímají realitu dětským pohledem. Ale on měl otce ve velice dobrém postavení, byl vychováván „komunistickou“ výchovou a co on považoval za samozřejmé, jiní neměli, protože jejich rodiče dříve byli legionáři, obdivovali státníky z první republiky, či bojovali na špatné frontě během války. To se ale na dětech podepisovalo i ve škole. Celý systém byl bohužel propojený a učitelky se často

k dětem, jejichž rodiče se nepřizpůsobili režimu, chovaly mnohem hůř než k dětem, které měly rodiče příkladné komunisty.

5.2 Šedesátá léta v Dolních Počernicích očima žákyně

Stejně jako v předchozí kapitole se mi podařilo získat rozhovor od pamětnice, která začala chodit do počernické školy v roce 1959/1960. Narodila se v roce 1952 a ptala jsem se jí především na to, jak vzpomíná na své školní dny, na Pionýra apod. Zavzpomínala především na to, jak bylo rozděleno vyučování z důvodu vysokého počtu žáků a učeben. Řekla nám také, kde se učili a v jakém časovém úseku. A také nám popsala brannou výchovu, o které moc informací z dochovaných materiálů nemáme.

„Ve školním roce 1959/1960 jsem nastoupila do první třídy. Ve druhé a třetí třídě se vzhledem k počtu žáků muselo vyučování rozdělit na dopolední a odpolední blok (dopolední přibližně od 8 do 12 hodin a odpolední přibližně od 13 do 16 hodin). Chodili jsme do takzvaného skleníku místního dětského domova, který byl přestaven. Zůstala pouze okna, která byla od země až do stropu. Od dalších ročníků jsme se vraceli zpět do „staré budovy“, protože děti odešly na střední školy a uvolnily se tak třídy. Ve vyšších ročnících jsme se, na rozdíl od současné doby, účastnili branné výchovy. Do branné výchovy patřila zkouška plynových masek, školení v případě ohrožení jadernými zbraněmi. Chodili jsme do sklepa v rámci poplachu jako do krytu. Vše jsme vnímali humorně, zvláště chlapci, kteří tmu využívali k navázání fyzického kontaktu s dívkami. Z mého pohledu mi tato cvičení nebyla přínosem.

Od čtvrté třídy byl povinný předmět ruský jazyk a v rámci předmětu probíhala družba s pionýry tehdejšího Sovětského svazu. Se sovětskými pionýry jsme si poštou vyměňovali pionýrské šátky, různé upomínkové předměty a psaly se dopisy v ruském jazyce azbukou.

V deváté třídě, při výběru budoucí školy, se přihlíželo na politickou angažovanost rodičů. Ani naši škole se nevyhnuly tzv. posudky, které ovlivnily přijetí na střední školu.

Jako děti v 60. letech jsme trávily volný čas v zájmových kroužcích např. pěvecký, recitační a divadelní kroužek. Velmi oblíbené bylo cvičení v místním Sokole. Za zmínku stojí organizace Jiskry, později pionýr.

Do Jisker jsem chodila hned od 1. třídy. Podnikaly se různé výlety, chodili jsme na výstavy, soutěžili jsme. Navštěvovali jsme divadelní představení, ZOO apod. Jiskrou se člověk stal složením slavnostního slibu: „Jiskřičky jsme ještě malé, máme však svůj cíl. Budeme se dobře

učit, aby byl vždy mír.“ Do Jisker jsem chodila ráda, měla jsem využití volného času. Schůzky probíhaly jednou týdně. Ostatní kroužky i dvakrát týdně.

Od třetí třídy jsme z Jisker přešli do Pionýra. V Pionýru jsme odjížděli i na vícedenní pobyty. Vše bylo spojeno s poznáváním přírody. Avšak se musely dodržovat zásady správného chování a rodiče nesměli mít rozpory se zákony z hlediska politické situace.“

5.3 Období normalizace na základní škole v Dolních Počernicích

Z historie víme, že šedesátá léta byla obdobím rozvolňování a větší svobody. „Zlatá šedesátá“, jak se danému období přezdívá, skončila dne 21. srpna 1968, kdy do Československa přišla vojska Varšavské smlouvy. Hlavní osobnosti Sovětského svazu totiž nebyly spokojeny s demokratizací režimu. Začíná tedy období normalizace, jehož hlavním představitelem byl tehdejší prezident Gustáv Husák, který do funkce nastoupil roku 1975. Období sedmdesátých a osmdesátých let v Dolních Počernicích popíšu na následujících řádkách.

V roce 1971 bylo významné výročí, a to založení Komunistické strany Československé. Dolnopočernické děti ze čtvrtých až devátých tříd navštívily se svými učiteli výstavu „50 let KSC“ v Praze U Hybernů. Zároveň se na místní škole pořádal pro veřejnost 30. dubna „Předmájový večer“, na kterém měly všechny třídy i družina svůj kulturní program, věnovaný právě této významné události. Tento program byl následně předveden ještě jednou 15. května, kdy probíhaly celoškolské oslavy vzniku KSC.

Dne 18. dubna téhož roku uspořádala škola s místním Sokolem přespolní běh s názvem J. F. Chaloupeckého, o kterém jsem již výše psala. Tohoto memoriálu se zúčastnilo v různých kategoriích celkem 150 závodníků, včetně žáků místní školy. Akce byla dokonce natáčena a vysílána v televizi. Zároveň zprávy o ní napsalo Rudé právo a Svoboda. Československý svaz tělesné výchovy a sportu dokonce zvažoval, že by se tento memoriál mohl zařadit mezi akce celostátního významu.

Pro bezpartijní učitele se dle nařízení ministerstva školství konala politická školení, která byla zakončena závěrečnými seminárními pracemi a pohovory před určenou komisí. V rámci rozšiřujícího vzdělávání proběhl také kurz matematiky. Podle instrukcí vykonali všichni kantoři zdejší školy slavnostním způsobem nový slib za přítomnosti místních a okresních stranických funkcionářů.

Z historie také víme, že v sedmdesátých letech probíhala válka ve Vietnamu. Sovětský svaz se snažil veškerými silami pomoci komunistickému severnímu Vietnamu. Pomoci musely i země

východního celého východního bloku. Dolnopočernická škola pomohla tím, že zorganizovala v roce 1972 jednorázový mimořádný sběr papíru. Žáci nasbírali celkem 630 kilogramů a vybrali tak 315 Kč. Spolu se 137 korunami vybranými mezi učiteli, byla celková částka poslána na určené konto.

V červenci roku 1974 nastala pro Dolní Počernice velká změna. Obec se stala součástí hlavního města Prahy spadající pod obvod Praha 9. Tím pádem i škola byla od této chvíle po stránce organizační řízena již hlavním městem. Financována byla ale i nadále místním národním výborem. Od téhož roku absolvovali učitelé, kteří byli nestraníci, střední dvouletý cyklus (později se tento typ vzdělávání prodloužil na tři roky) ideově politického vzdělávání. Pouze jedna kantorka neodevzdala seminární práci a nedostavila se k pohovoru před komisí, ostatní úspěšně zkoušku složili a postoupili do dalšího ročníku. V pramenech není uvedeno, jaké byly následky pro učitelku Přádovou za nedostavení se ke zkoušce.

Nedaleko od základní školy stojí v Dolních Počernicích zámeček, v němž dříve sídlil rod Dercsenyi, o kterém jsem se již zmiňovala dříve ve své práci v souvislosti se vznikem školy. Zámek později sloužil jako dětský domov a tuto funkci má dodnes. Zmiňuji se o něm z důvodu, že v roce 1977 přišel do školy krajský inspektor František Štěpánek. To bylo velmi neobvyklé, jelikož inspektorka, která měla dolnopočernickou školu na starost, chodila na inspekce pravidelně. Zjistilo se ale, že Štěpánek přišel kvůli udání. Škola se prý chová špatně a nespravedlivě vůči dětem z dětského domova. Stížnost přišla pravděpodobně z důvodu, že tito žáci mají horší známky než ostatní děti a je s nimi špatně zacházeno. Inspektor ale zjistil, že to není úplně pravda. Sice měli horší známky, ale pochybení nebylo na straně učitelů, nýbrž na straně žáků, kteří byli zanedbaní, zaostalí... A kantoři je nemohli hodnotit lépe, než si zaslouží. Inspekce tedy dopadla pro školu relativně dobře, avšak zvýšilo se zde napětí mezi učiteli a nevraživost vůči dětskému domovu, se kterým do té doby jinak velmi dobře spolupracovali a nebyli ani žádné stížnosti. Později se ale situace opět uklidnila a dodnes spolupracuje škola s dětským domovem velice dobře. Co se týče dalších inspekcí, bylo vedení často vytýkáno kádrové obsazení v učitelském sboru. Výchovně-vzdělávací úkoly však učitelé vykonávali dobře, proto se to nijak více neřešilo.

V roce 1980, kdy byla naplánována další spartakiáda, skončil školní rok již 13. června. Od 21. června bylo v dolnopočernické škole ubytováno celkem 149 cvičenců ze středočeského kraje. Učitelky si nemohly vybrat dovolenou – musely během pobytu cvičenců celou školu uklízet. Kuchařky ze školní jídelny jim zase vařily jídlo. Zdejší mladší žáci cvičili pod vedením učitelky Šnobrové na celostátní spartakiádě.

V první polovině osmdesátých let se škola konečně dočkala větších prostorů – byla přistavena budova druhého stupně a tělocvična. Podle plánů toto mělo být pouze dočasné řešení, aby se přes 200 žáků a kantorů nemuselo „mačkat“ ve staré budově. V samostatné budově druhého stupně se mělo začít vyučovat na začátku školního roku 1986/1987. Stavba byla však dokončena ještě před termínem, a to v červnu roku 1986. Školní hřiště bylo postaveno v průběhu letních prázdnin. Nový školní areál se dokonce líbil delegaci z družstevního obvodu Moskvy. Jak jsem už ale zmiňovala na začátku práce, tyto dvě budovy stojí na svém místě dodnes a již několik let probíhají dohady a plánování nové školy.

Podrobněji bych se ráda zmínila o školním roce 1989/1990, kdy nastaly velké celostátní změny v podobě sametové revoluce a po 41 letech vlády padla komunistická strana. Ředitelkou školy, jako v předchozích letech, byla Ivana Rothová. Zápis v kronice z toho školního roku se od předchozích liší tím, že učitelé už nejsou popisováni jako soudruzi. Ve druhém pololetí bylo založeno Občanské fórum, jehož mluvčím se za školu stal pan učitel Antonín Vacek. Ještě v prvním pololetí zde aktivně působil pionýrský oddíl, ve druhém pololetí byl ale značně omezen. Zároveň během tohoto školního roku vznikl časopis, který byl vydáván samotnými žáky.

Paní ředitelka psala v kronice také o listopadových událostech roku 1989. Napsala, že všichni kantoři vyjádřili souhlas s událostmi a také odsoudili samotný akt, který byl namířen proti studentům. Jak z pramenů, tak ze vzpomínek samotných žáků víme, že se celý pedagogický sbor velice rychle přizpůsobil změnám, které nastaly. Co pro některé bylo ale těžké, bylo to, že z ruštiny museli přejít na nové jazyky, jež se děti učily, a to jazyk německý a anglický. Už během minulých let se nepovinně vyučovala především němčina, později také angličtina, ale přesto byla hlavním cizím jazykem ruština.

S režimem se od následujícího školního roku vyměnilo také vedení školy. Novým ředitelem se stal pan Petr Krejza, který zde působil ještě velmi dlouho. Veškerá politická sdružení, včetně tehdy populárního Občanského fóra, ukončila na dolnopočernické škole svá působení, tím se stala úplně apolitickou. Zároveň se nepodařilo ustanovit SRPŠ. Ani výuka náboženství se neobnovila. Zájemci mohli docházet do Salesiánského střediska mladých, které sídlilo na faře. Škola a Salesiánské středisko vzájemně dobře spolupracovali.

V prvním školním roce po revoluci do školy nepřišla ani inspekce, jelikož se tvořily nové státní orgány, které měly tuto funkci zastávat. Projevila se ale jedna nehezká věc. Díky celkovému

uvolnění ve společnosti a větší svobodě, měli možnost vyjádřit názor rodiče, kteří začali učitele mnohem více kritizovat. Jejich chování považovalo vedení školy občas až jako nevhodné.

5.4 Sametová revoluce očima žákyně

Ještě na chvíli se však vrátíme do revolučního roku. Z této doby mám opět možnost přímo doložit vzpomínky žákyně zdejší školy. Ona nám v následujících řádcích popíše, jak vnímala velké změny.

„Jako děti jsme nevnímali zase až tak moc politické dění. Ještě v průběhu školního roku se na naší škole vyměnilo vedení, respektive ředitelka odešla do důchodu a nastoupil nový pan ředitel. Pamatuji si změny od následujícího roku 1990/91. A to hlavně ve změně výuky cizích jazyků. Už jsme se nemuseli učit ruský jazyk, ale dostali jsme na výběr ze dvou jazyků, a to anglický a německý. Také si pamatuji, že se začaly uskutečňovat zájezdy pro děti do zahraničí, například do Rakouska, na adventní trhy do Norimberku... Už jsme nemuseli v pionýrském stát u pomníčku, učit se básničky k VŘSR, při výtvarné výchově kreslit výstřel z Aurory, při tělesné výchově jsem už nemusela nosit modré trenýrky apod.

Pamatuji si, jak před konáním voleb v roce 1990 jsme si se spolužáky na škole v přírodě hráli na sametovou revoluci a zvolávali heslo „Havel na hrad“. Myslím, že řada z nás vůbec nevěděla, co to znamená, ale úplně přesně si pamatuji jak tehdy babička spolužačky, která byla na škole v přírodě jako doprovod, vyčítala naší nové paní učitelce, že nás nevede k lásce socialismu a hrozila stížností. Nevím už kde. Dnes zpětně vidím, že velmi krátce po sametové revoluci se začaly ve škole projevovat sociální rozdíly. Kluci se chlubili, jakou novou značku auta si pořídil tatínek ba dokonce někdo i tím, že mu byl navrácen nějaký majetek – továrny apod.“

5.5 Sametová revoluce očima vyučujících

V úvodu své práce jsem se zmínila, že použiji nejen vzpomínky žáků, ale také kantorů. Opět nebudu přepisovat vzpomínky každého z nich. Většina vyučujících z této doby vzpomíná na jednotné osnovy. Často vypráví, teď už úsměvné, historiky o tom, jak zdobili třídy před návštěvou paní inspektorky, o tom, jak došlo ke špatnému předání informací a nikdo nepřišel na slavnostní předávání občanských průkazů na Národní výbor. Nebo na situaci, kdy paní ředitelka vždy vybrala některou z paní učitelek a ta se skupinkou dětí musela jít recitovat budovatelské básně dělníkům. Všichni kantoři tedy vnímali sametovou revoluci jako velkou úlevu. Konečně byla svoboda a historie se mohla učit podle skutečnosti, a ne podle toho, co

řekl Sovětský svaz. Na čem se ale jistě všichni shodnou je to, že demokracie jim přinesla komplikace se stížnostmi rodičů. Dřív si nikdo nedovolil tolik na všechno stěžovat, nyní se ale děje úplný opak.

Závěr

V posledních řádcích bych svou práci ráda shrnula. Popsala jsem celou historii základní školy v Dolních Počernicích od jejího vzniku, kdy sídlila v hostinci Barborka, až do počátku devadesátých let, kdy padla komunistická vláda a byla nastolena opět demokracie. Škola se vyvíjela velmi zajímavě a učily zde také zajímavé osobnosti, jako například Vojta Beneš, bratr prezidenta Edvarda Beneše nebo také zde v osmdesátých letech začal působit pan učitel Jaroslav Kanyza, který byl sice přísný, ale velmi spravedlivý učitel nebo pan učitel Antonín Vacek, ten sice nebyl nijak slavný či známý v celé zemi, ale dodnes se na něj hezky vzpomíná, včetně dětí, které už ho nezažily. Je to taková místní legenda, na kterou se jen tak nezapomene. Nebo také pan ředitel Petr Krejza, velký hudebník.

Také je celkově zajímavé sledovat vývoj školy v rámci obce Dolní Počernice. Ty totiž leží na hlavním tahu z Kolína (jak silnice, tak železnice) směrem do Prahy a jak jsem popisovala již výše, projížděla tu Marie Terezie, která se stavila v hostinci Barborka, kde sídlila později škola, či císař František Josef I., první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk nebo si zde také probíjovávaly cestu do Prahy německé nacistické jednotky a o pár dní později osvoboditelská sovětská vojska. V roce 1968 naopak vojska Varšavské smlouvy, kdy nás přijela obsadit.

Zároveň bych chtěla ještě zmínit zdroje, ze kterých jsem čerpala, přesněji tedy kroniky. Kroniky jsou celkově velmi zajímavý pramen, protože se člověk dozví věci, které by jen tak nezjistil. Ale negativní věc na nich je ta, že jsou často velmi ovlivňovány režimem, ať už demokratickým či nesvobodným. V našem případě nejdřív Rakousko-Uherskem, později první republikou, kdy pisatel kroniky hanil Rakousko-Uhersko a oslavoval Masaryka, následně nacistickým režimem, kdy se musel oslavovat nacistický vůdce Adolf Hitler, a nakonec přišel režim komunistický, kdy měla škola povinnost oslavovat veškeré svátky související se Sovětským svazem. A i když by pisatelé kronik chtěli, nemohli zveřejnit všechny informace, protože by jim hrozil trest. Proto jsem ráda za možnost, kterou mi dal MÚ MČ Dolní Počernice a vedení ZŠ Dolní Počernice, kdy jsem mohla nahlédnout do jejich archivů a porovnávat z různými listinami apod. I tak ale považuji kroniky za velmi zajímavý zdroj, který by se neměl opomíjet, i přesto, že je velice objektivní.

Také bych chtěla zmínit svůj zdroj v podobě pamětníků. Základní otázka, na kterou jsem se vždy ptala, byla ta, jak vzpomínají na svá školní léta. Bohužel ale často odpovídali, že si na nic

nevzpomínají a skoro jako by chtěli rozhovor ukončit. Musela jsem se tedy postupně doptávat a někteří se pak i více rozmluvili.

V závěru bych tedy chtěla jen zmínit, že si myslím, že jsem svůj cíl, popsat historii ZŠ Dolní Počernice, více se zaměřením na vznik školy a její vývoj v první polovině 20. století, úspěšně splnila.

Seznam použitých informačních zdrojů

Primární zdroje

Archiv Úřadu městské části Dolní Počernice

Archiv Základní školy v Dolních Počernicích

II. kronika obecné školy v Dolních Počernicích. 1921-1939. Dolní Počernice. (uložena v archivu ZŠ Dolní Počernice)

Kronika školní. 1891-1920. Dolní Počernice. (uložena v archivu ZŠ Dolní Počernice)

Kronika. 1970-1990. Dolní Počernice. (uložena v archivu ZŠ Dolní Počernice)

Pamětní kniha obce Dolnopočernické (1923-1950) (uložena v archivu MÚ MČ Dolní Počernice)

Protokol místní školní rady Dolní Počernice. 1932. (uložen v archivu ZŠ Dolní Počernice)

Školní kronika. 1940-1969. Škola obecná v Dolních Počernicích. (uložena v archivu ZŠ Dolní Počernice)

VUČKA, Josef. *Paměti: Kronika Dolních Počernic.* Dolní Počernice, 1921-1958. (uložena v archivu MÚ MČ Dolní Počernice)

Literatura

Dolnopočernický zpravodaj

KAŠIČKA, František. *Dolní Počernice.* Dolní Počernice: Úřad Městské části Praha-Dolní Počernice, 2007. ISBN 978-80-254-0110-1.

KAŠIČKA, František. *Dolní Počernice: z dějin naší obce.* Praha: Úřad Městské části Praha – Dolní Počernice, 2013. ISBN 978-80-260-5106-0.

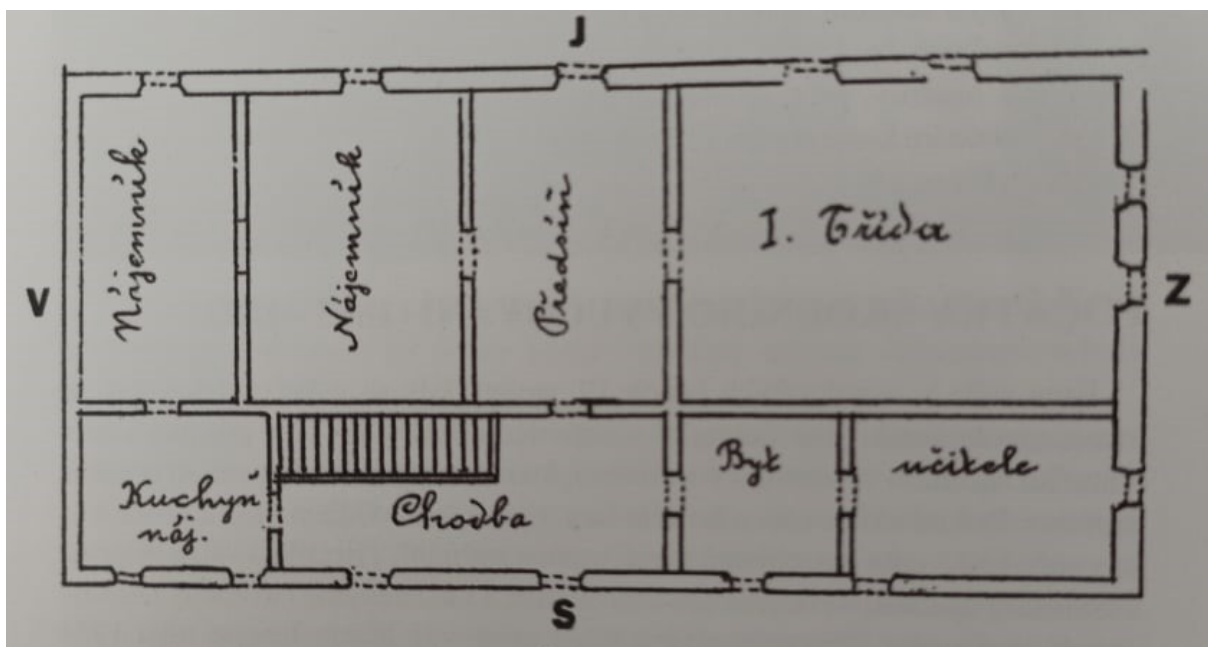

Seznam příloh

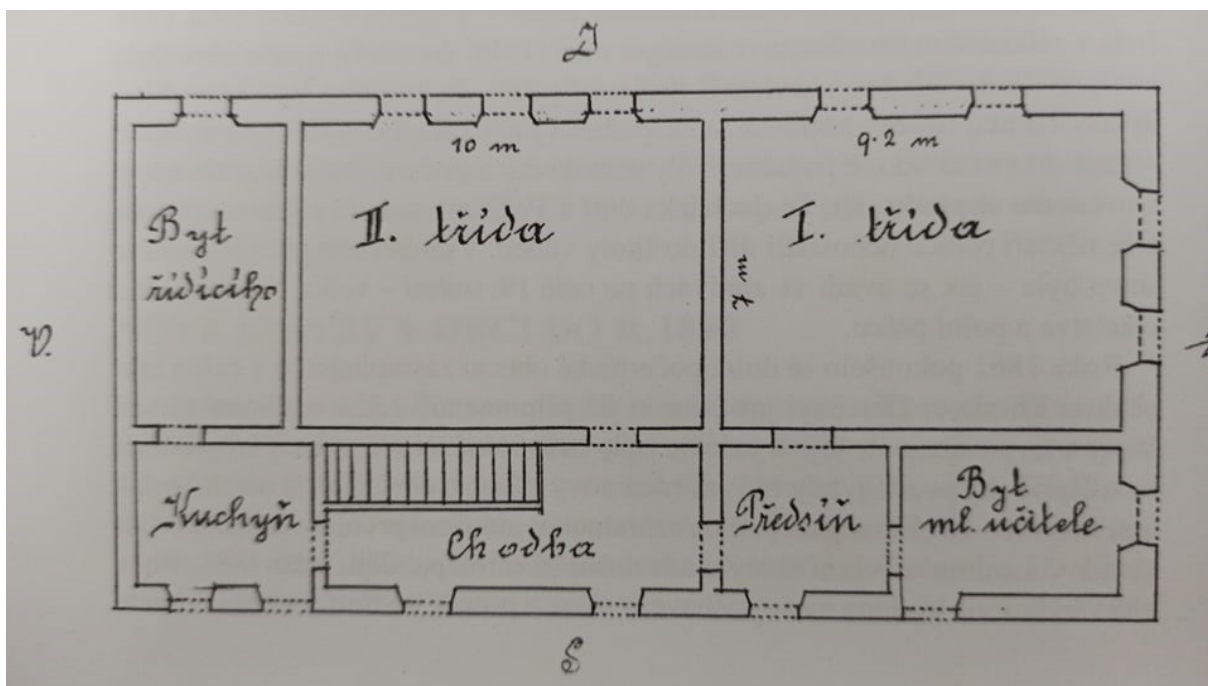
Seznam obrázků

Obrázek 1 Barborka - první sídlo dolnopočernické školy (zdroj: KAŠIČKA, František. Dolní Počernice. Praha, 2007, s. 33. ISBN 978-80-254-0110-1.).

Obrázek 2 Půdorys prvního patra Barborky r. 1886 (zdroj: KAŠIČKA, František. Dolní Počernice: Z dějin naší obce. Praha, 2013, s. 156. ISBN 978-80-260-5106-0.).

Obrázek 3 Půdorys 1. patra Barborky po úpravě v r. 1891 (zdroj: tamtéž).

Obrázek 4 Nová škola 1894 (zdroj: tamtéž s. 160).

Obrázek 5 Škola po přestavbě a přístavbě 1. patra (zdroj: KAŠIČKA, František. Dolní Počernice. Praha, 2007, s. 98. ISBN 978-80-254-0110-1.).